

Oponentský posudek

Bakalářská práce: Eliška Špálová, Genderové kontexty tvorby Běly Kolářové

vedoucí práce: prof. PhDr. Marie Klimešová, Ph.D.

Studie Elišky Špálové, přestože by měla splňovat “pouze” požadavky kladené obvykle na bakalářskou práci, reprezentuje vynikající ukázkou uplatnění metod kritických dějin umění. Autorka se zaměřila konkrétně na kritické čtení uměleckohistorických textů, které se v minulosti zabývaly dílem Běly Kolářové. Tato pečlivá analýza jí zároveň umožňuje upozorňovat na řadu dalších zajímavých problémů a fenoménů, které monografický žánr výrazně přesahují.

Práce je koncipována velice přehledně a logicky do tří kapitol, rámovaných úvodem a závěrem (kapitola tři je pak dělená na další podkapitoly). Špálová suverénně formuluje a práce je velice hutná, neobsahuje žádné nadbytečné odbočky. Pokud se autorka rozhodne pro zařazení exkurzu, funkčně pomocí něj kontextualizuje zvolené téma: pro studium genderových kontextů například Špálová identifikuje jako velmi podnětné zkoumání střetů západní a východní perspektivy, ke kterým se v práci opakovaně vrací. Pro podobné velkorysé rámování tématu je autorka skvěle vybavena, má vynikající přehled o domácí i zahraniční literatuře na příbuzná témata. (V souvislostech feministického čtení dějin umění Střední a Východní Evropy by bylo možné nad rámec v práci citované literatury připomenout ještě texty maďarské historičky umění Beáty Hock.) Zcela v duchu té nejlepší tradice kritických dějin umění je Špálové kritika dosavadní odborné literatury o díle Běly Kolářové významotvorná. Prostřednictvím promyšlené argumentace čtenáře přesvědčuje, že dosavadní spojování tvorby Běly Kolářové s ženským světem, ženskostí, feminitou bylo zatíženo genderovými stereotypy. Velmi sugestivně Špálová také zviditelňuje dosavadní genderovou asymetričnost v hodnocení tvorby Běly Kolářové, Jiřího Koláře, i v posuzování jejich vzájemného vztahu ovlivňujícího kreativitu obou manželů. Prostřednictvím zařazení citátu Silvie Bovenschen do závěru práce Špálová dává jasně najevo, že si uvědomuje, že tematizování oddělování “ženského umění” od umění (univerzálního, tedy tvořeného muži) zůstává stále aktuálním problémem. Správně dodává, že “určité formální charakteristiky” Kolářové “tvorby je možné spojit s projevy feminity,” avšak je třeba “s tímto charakterizováním pracovat velmi opatrně a vždy s odkazem ke konkrétnímu dílu autorky.” (s. 34) Je ostatně příznačné, že autory většiny generalizujících hodnocení Kolářové tvorby jako “ženského umění”, jako svědectví o “ženském světě” “obstarávání a pečování”, “s jeho vztahem k domovu” byly muži (s. 18-21), kteří s podobnou mírou nekonkrétnosti a obecnosti na dané téma promlouvali také proto, že škrabku, se kterou například vznikaly slupky z brambor pro Kolářové umělé negativy, pravděpodobně v životě nedrželi v ruce. Na druhé straně, jestliže Marianna Plácáková chápe Kolářové díla jako autorčinu kritickou odpověď na nerovné rozdělení rolí a uspořádání ve společnosti, není nutné se dle mého názoru tázat, “nakolik tato interpretace souvisí s původní intencí autorky”, jak činí Špálová (s. 31). (Podobně bezpředmětná je dle mého názoru ostatně i otázka, jestli měla Běla Kolářová - nebo jestli má kterákoliv žena - ráda domácí práce: odpověď je pro každého, kdo nepodléhá patriarchálním stereotypům, zcela zřejmá.) Není nezbytná programové intence, jde-li o zprostředkování zkušenosti lidské existence, zbavené velké části společenských privilegií, v tomto případě z důvodu genderové identity. Zpráva naopak může být silnější, když programovou intenci nemá. Bezprostřední, nefiltrovaná zkušenost neprivilegovaných menšin, nejen těch vymezovaných genderem, ale také rasou, sociálním statutem, zdravotním hendikepem atd., je ostatně především předmětem zájmu současného feministického diskurzu - nejen v oblasti teorie a dějin umění.

Práci Elišky Špálové považuji za nadstandardní, odborně nesmírně kvalitní a doporučuji ji k obhájení s klasifikací výborně.

Doc. PhDr. Marie Rakušanová, Ph.D.

V Praze dne 23. 8. 2020